

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Recenzja w przewodzie doktorskim mgr Natalii Buchty w dziedzinie sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki, wszczętym na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

Dane biograficzne doktorantki:

Urodzona w 23.01. 1986 r. w Krakowie. Studia w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie na Wydziale Malarstwa na kier. Edukacja artystyczna. Dyplom w pracowni prof. Adama Brinckena w 2008 r. Do momentu realizacji pracy doktorskiej mgr Natalia Buchta zorganizowała 2 wystawy indywidualne oraz brała udział w ok. 10 wystawach zbiorowych oraz konkursach z zakresie malarstwa i rysunku. Zrealizowała kilka projektów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży oraz pozostałych grup wiekowych. Współpracuje m.in. z macierzystą uczelnią i Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie.

W ramach pracy doktorskiej Natalia Buchta przedstawiła autorską publikację pt. *Dualność. Wielowątkowość jako odkrywanie potencjału twórczego*, związaną ze swoją edukacyjną praktyką. W przedłożonych dokumentacji znalazło się też kilkanaście zdjęć obrazów olejnych oraz znacznie więcej, rysunków i monotypii i kolaży z okresu sprzed otwarcia przewodu doktorskiego w 2019 roku, zrealizowanych w latach 2015-2018. W ostatnim czasie dołączone zostały fotografie zestawu 27 małych obrazów w tondach pt. *Opowieści z Macondo* z 2020 roku; przeważające formaty średnicy tych prac są w granicach 10-25- 50 cm. Doktorantka dołączyła też zestaw kameralnych rysunków pt. *Drzewo* z 2021 roku, wyraźnie inspirowanych starą rodzinną fotografią.

Kształtowanie obrazu świata metodą kolażu śladów pamięci, wyglądom przedmiotów, wizerunków ludzi i zwierząt - w ogólnym zarysie charakteryzuje malarską i rysunkową twórczość Natalii Buchty. Prace te tworzą fantastyczny świat bliski literackiemu gatunkowi zwanemu realizmem magicznym, w którym zjawiskowość ukazywanej rzeczywistości rządzi się własnymi prawami logiki i narracji. Doktorantka wykorzystuje wieloznaczną poetykę nadrealistycznych konotacji, w których baśniowość, swoboda zestawień poszczególnych ikonicznych elementów, sprzyjają witalnej, miejscami rozbrajającej grze stylizowanych form dopełnionych iskrzącą chromatyką barwnych zestawień. W tym wszystkim też jest miejsce na groteskę i humor. Jak sama autorka wspomina w swym portfolio inspiracje czerpie z literatury oraz z filmu i fotografii, klisz pop – kultury, ze świata sztuki ale i potoczności życia oraz z pamięci wydarzeń i spotkań z ludźmi zaludniającymi jej oniryczny „teatr życia”.

W plastycznej aktywności Natalii Buchty społeczny kontekst plastycznej aktywności jest bardzo istotny. Otwartość na spotkania z ludźmi, współpraca w zespołach w ramach działań w obszarze animacji kultury i edukacyjnej praktyki są dla niej ważnym polem samorealizacji, tworzywem twórczej motywacji oraz inspiracji, znajdującym oddźwięk we własnej plastycznej praktyce. Tak, jak praca grupowa w ramach realizowanych edukacyjno – kulturowych projektów wymaga wspólnoty poczynań w podmiotowej różnorodności jej uczestników – tak w obrazach i rysunkach doktorantki dostrzegamy próby łączenia światów o różnej poetyce mniej czy więcej odnoszącej się do zbiorowych zachowań czy sytuacyjnych okoliczności. W tej fuzji ukazana rzeczywistość wymyka się unifikacji, prawem jakby przeciwstawnych ładunków, zdaje się być sklejona tylko na tę jedną chwilę, w której dane obrazy niejednoznacznie nam się ujawniają...

Ukazywane wizerunki postaci, choć dla nas anonimowe, w swej fizjonomicznej typologii są jednak jakby znajome, nieraz dostrzegane za rodzinnym stołem, zapamiętane, na próżno zastygłe w powadze przyjętych póz. Ludyczną atmosferę dopełniają zoologiczne i akwaticzne motywy: mrówkojad i kalmar na równi z pływakami mogą być świadkami jakiegoś ogrodowego wesela czy rodzinnego spotkania, odbywającego się pod gwiaździstym niebem, którego już jednak nie ma, jest bowiem wspomnieniem dawnego przeżycia bądź tylko wyobrażenia o nim.

Ta swoista gra Natalii Buchty z rzeczywistością – z jednej strony konkretną i zaplanowaną a z drugiej wyobrażoną i niedopowiedzianą ogniskuje się w tytule pracy doktorskiej. Wskazuje on na procesualny charakter jej pracy artystycznej, w której wieloraki formalno – znaczeniowy kontekst dzieł nabiera pełniejszego sensu także w relacji do przestrzeni ich prezentacji oraz w relacji do ich odbiorców. Dzieło doktorskie nie ogranicza się do wspomnianych obrazów i rysunków samych w sobie. Cała dotychczasowa artystyczna praktyka w dużym stopniu dopełniana jest jej edukacyjnymi projektami kierowanymi do różnych grup społecznych i wiekowych. Wspomniana relacyjność nabiera tu dodatkowego sensu, w którym procesualność pracy z edukowanymi grupami oparta jest zarówno na tematycznych założeniach wspólnych kreacyjnych działań plastycznych a zarazem na spontaniczności, zabawie i szczególnej formie wzajemnej komunikacji za sprawą plastycznego języka właśnie. Można rzec, że indywidualna czy grupowa kreatywność staje się tu także formą samopoznania, możliwością wyrażania emocji i wspólnotowego doświadczenia.

Zatem o edukacyjnej stronie praktyki artystycznej doktorantki należy wspomnieć przy omawianiu, i co za tym idzie ocenianiu, jej pracy doktorskiej. W pisemnej części Natalia

Buchta wyraźnie podkreśla ten edukacyjny jej charakter. Przedstawia nam koncepcje dotyczące rozumienia potencjału i przebiegu procesu twórczego w wybranej historycznej perspektywie. Opracowanie to przybiera formę zajmującej gawędy pełnej cytatów opatrzonych ilustracjami, o znamienne uproszczonej, by nie powiedzieć komiksowej formie, przedstawiającej wizerunki wielkich twórców, filozofów, teoretyków- edukatorów czy czasem odnoszące się do poruszanych kwestii, na podstawie których sama czerpie edukacyjne inspiracje. Całość tworzy książeczkę jakby skierowaną do młodego czytelnika, głównie za sprawą przyjętej edytorskiej formy. Jest tu dużo autorskiej refleksji na temat czasu i naszej psychofizycznej kondycji postrzeganej we współczesnej perspektywie, na temat celów i znaczenia sztuki, kultury, twórczych postaw, metodologii i rytuałów związanych z szeroko pojętą kreatywnością, nie tylko w dziedzinach artystycznych ale i w życiu.

W pisemnej części pracy doktorskiej zaprezentowane są trzy projekty edukacyjne Natalii Buchty zrealizowane w krakowskim Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha pt. *Inspiracje, Japońska układanka* oraz *Tokio. Smok i Smok* z lat 2018-2020. Zaprezentowane aranżacje przestrzenne wystaw związanych z tym projektami przenoszą sens artystycznych działań doktorantki w przestrzeń publiczną galerii – muzeum, w przestrzeń wystawienniczych artefaktów, wśród których są prace realizowane przez p. Buchtę *in situ* specjalnie na potrzeby koncepcji danej wystawy, w niektórych przypadkach dodatkowo włączających w ich sens i przekaz udział współuczestników / widzów projektu.

W przypadku projektu *Tokio. Smok i Smok*, prezentowane tam rysunki – obrazy o pokaźnych rozmiarach, wykonane są w formie murali lub ulokowane są na wystawienniczych planszach. Opracowane motywy są czasem dopełniane dużymi jednolitymi monochromatycznymi płaszczyznami koloru. Popkulturowe stylizacje, w samym podejściu posługiwania się linią, zbliżone są też do charakterystycznych cech ilustracji w pisemnej części pracy doktorskiej. W *Mangdze* upraszczane, czasem wyraźnie prymityzowane, dekoracyjne, nawiązują do przykładów japońskiej kultury, w tym do drzeworytów z okresu XVIII i XIX wieku oraz do przykładów współczesnego japońskiego komiksu. Motywy te, wespół z wybranymi obiektami rzemiosła artystycznego czy ubioru (też ze zbiorów *Mangghi*) –stworzyły swoisty melanz, kalejdoskop o wyraźnie ludycznym, zabawowym charakterze.

W przedstawionej opinii promotora pracy doktorskiej oraz z zaprezentowanej dokumentacji doktorantki wynika, że pisemna praca jest główną częścią doktoratu a dzieła plastyczne zdają się tu pełnić drugorzędną rolę. Autorka zdecydowanie bardziej skupia się na

problemach animacyjnych i na mechanizmach procesu twórczego oraz na metodach zarządzania grupami uczestników realizowanych projektów twórczych. Opracowana książka w tej sytuacji miałaby spełniać główne edukacyjno - naukowe wymogi, dające podstawy do nadania kwalifikacji w postępowaniu doktorskim. Jednak praca ta nie jest opracowaniem naukowym. Nie posiada wymaganej metodologicznej i merytorycznej struktury, właściwej pracom naukowym na poziomie doktoratu, jak choćby brak tu na przykład części omawiającej stan badań dla podjętego tematu, brak wstępnego postawienia hipotez i celów badawczych, określenia metodologii i narzędzi badawczych, wreszcie omówienia wniosków, uzasadniających rozpatrywanie danego tematu. Praca pisemna p. Natalii Buchty jest raczej zbiorem własnych jej esejów, ukierunkowanych problemowo, skupionych w kilku rozdziałach i kilkunastu podrozdziałach na 210 stronach, z licznym cytatami z przywoływanej wybiórczo literatury, do której odnośniki są niewłaściwie zapisywane, bez wymaganych skrótów przy powtarzaniu tej samej pozycji bibliograficznej.

Niemniej opracowanie to zawiera ciekawe partie wiedzy z zakresu nauk pedagogicznych, historii sztuki i kultury, psychologii, informacji na temat zarządzania zespołem pracującym nad danym artystycznym projektem a także w zakresie wybranych zagadnień naszej percepcji oraz socjologii czy też antropologii sztuki. Te wszystkie zagadnienia oczywiście są częścią szerokiej, jakże wskazanej wiedzy współczesnego artysty – animatora kultury, ale w moim przekonaniu wątpliwe jest akcentowanie tego pisemnego opracowania jako głównego przedmiotu artystyczno- naukowych osiągnięć doktorantki. Wiąże nas bowiem tu jej przypisanie do dyscypliny sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki i jakkolwiek byśmy rozumieli tę szeroko rozumianą dyscyplinę, praca w zakresie sztuk wizualnych jest tu kluczowa.

Dlatego też istotnym odniesieniem oceny w niniejszej recenzji jest artystyczny dorobek doktorantki. Przedstawione przez nią prace malarskie i rysunkowe posiadają nierówny poziom. Branie na przykład pod uwagę zabawnych ilustracyjnych rysunków w omawianej edukacyjnej publikacji jako ważnych przykładów mających artystyczne znaczenie w pracy doktorskiej Natalii Buchty, byłoby daleko posuniętym obniżaniem standardów tej pracy. Zestaw rysunków *Drzewo* z 2021 roku, będących urokliwymi trawestacjami rodzinnej genealogii, zdają się być raczej przygotowaniem do prac bardziej ambitnych. Przywoływany tu – w uzupełniającym mailowym autokomentarzu - kontekst dzieła Marcela Prousta *W poszukiwaniu straconego czasu* jest potraktowany bardzo powierzchownie, sprowadzony jest tylko do groteskowych interpretacji starej fotografii. Podobnie zestaw małych prac

malarskich pt. *Opowieści z Macondo* z 2020 roku również budzi niedosyt w wymaganiach na poziomie pracy doktorskiej.

Wymagania te odnajdywać można głównie w przypadku prac zrealizowanych na okoliczność edukacyjno - artystycznej wystawy *Tokio. Smok. Smok* w Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w 2020 roku. Na wystawie tej, według projektu plastycznego Natalii Buchty, część prac rysunkowych na temat wspomnianych już japońskich kontekstów kulturowych w relacji do lokalnej krakowskiej legendy Smoka wawelskiego - wykonane zostały przez nią osobiście, jak już wspomniano, na dużych formatach ścian i plansz wystawienniczych. Wiele zaś prac, według jej projektów rysunkowych, wykonał współpracujący z nią zespół młodych artystów, co zostało wykazane na planie ekspozycji, załączonym w suplemencie do pracy doktorskiej, dostarczonym już w trakcie opracowywania niniejszej recenzji. Suplement ten szczegółowo opisuje założenia i treści dwóch wystaw: w krakowskiej w Mangdze oraz w The Sumida Hokusai Museum w Tokio, gdzie prezentowane były krakowskie konteksty kulturowe.

Jak już też wspomniano przy całościowej ocenie dorobku doktorantki – należy zwrócić uwagę na edukacyjne walory realizowanego tematu pracy doktorskiej. Bogate dossier p. Buchty w zakresie samokształcenia, uzyskanych zawodowych uprawnień, sprzyjających zdobywaniu dodatkowych doświadczeń w przypadku opracowywanych artystycznych projektów i warsztatów, wreszcie też informacyjne zalety przygotowanej pracy pisemnej – dobrze świadczą o jej dużych kreatywnych możliwościach, edukatora i animatora kultury. Można przyjąć, że w istocie dzieło Natalii Buchty – jako całokształt praktyki artystycznej o dużych społecznych walorach - realizuje się nie tylko przy sztaludze czy na własnym pracownianym stole ale przede wszystkim w przestrzeni publicznej, we wspólnotowym procesie realizacji przyjętych kulturowych założeń.

Konkluzja

W przygotowanej pracy doktorskiej, mgr Natalia Buchta wykazała ambitne i oryginalne widzenie problematyki szeroko rozumianej edukacji artystycznej, z uwzględnieniem malarstwa, rysunku oraz działań w przestrzeni publicznej. Rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 13, ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki. Spełnia też wymogi określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016

r. ws. szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim.

Ogólna wartość pracy doktorskiej uzasadnia przyznanie mgr Natalii Buchcie stopnia doktora w dziedzinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

A handwritten signature in cursive script, appearing to read "Ryszard Brzezina".